

16 MART 1922 -1 NİSAN 1922 TARİHLİ KARS MİTİNGLERİ

A. Servet ÖNCÜ*

Milli Mücadele yıllarında Türk halkının Anadolu'nun birçok yerinde ve İstanbul'da işgallere karşı yapmış olduğu mitingler Türk Kurtuluş Savaşı'nın önemli bir parçası olmuştur. Türk insanı emperyalist güçlere karşı başlatmış olduğu silahlı mücadelenin yanında, haklı davasını dünya kamuoyuna duyurmak için birçok faaliyetin içerisine girmiştir. Bunların en önemlilerinden birisi de halkın işgallere karşı bir tepki olarak düzenlemiş olduğu mitinglerdir. Türk halkı tertiplediği bu mitinglerle savunduğu haklı gerçekleri, hem İtilaf Devletlerine, hem İstanbul hükümetlerine ve hem de dünya kamuoyuna açıkça ilan etmiştir.

Bu mitinglerin yapıldığı şehirlerden birisi de Milli Mücadele tarihinde önemli bir yer işgal eden Kars şehridir. 16 Mart 1922 ve 1 Nisan 1922 tarihlerinde Kars'ta yapılan protesto mitingleri bunlardan sadece ikisidir.

25 Ağustos 1921 tarihinde Sarıkamış'ta yayın hayatına başlayan Varlık Gazetesi Kars'ta yapılan bu iki mitingi sayfalarına taşımış ve okuyucularına duyurmuştur. Varlık Gazetesi'nde verilen ilk miting haberi 16 Mart 1922 tarihinde İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgallerinin ikinci yıldönümünü protesto için Kars'ta yapılan mitingdir. Kars Müdâfaa-i Hukuk ve Hilâl-i Ahmer Cemiyetleri'nin öncülüğünde okulların da iştiraki ile gerçekleşen bu mitingde, miting heyeti hükümet konağına gelerek Misak-ı Milli'nin gerçekleşmesi için icap eden her türlü fedakarlığı yapmaya hazır olduklarını beyan etmişler ve İstanbul'un işgalini protesto etmişlerdir. Varlık Gazetesi'nin de: "Esir ve bahtsız İstanbul'umuzun pek yakında kurtulacağı hakkındaki ümidimizi sarsabilecek hiçbir kuvvet ve sebep yoktur ve her geçen gün İstanbul da ebedi hürriyetine yaklaşıyor. Orada her gününü gözyaşı ve hicranla geçiren suçsuz kardeşlerimizin de bir an evvel hürriyet ve istiklâle kavuşmaları en samimi temennimiz, en dilden düşmeyen duamızdır."¹ diyc yazarak desteklediği mitingde şu kararlar alınmıştır:

1. İzmir'e ve İstanbul'un İngilizlerle ve müttelikleri tarafından medeniyet ve bütün hukuk kavaidine mugayir zalimâne bir surette işgalini protesto ederiz.

2. Bütün cihan nazarında hiçbir kıymeti kalmayan lehulhamd azim-i millimiz önünde parçalanan Sevr Muahedesi'yle istiklâle mevcudiyetimizi kayd eden ve edecek

* Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Araştırma Görevlisi.

¹ Varlık, 20 Mart 1922, Sayı:38

mektum ve gayr-i mektum ecnebi alakasını memleket ahalişi kabul etmez. Çünkü İstanbul ve Boğazlar tarihimizin şehâdeti ve kanununun keffareti ile Türk'ün ve Türklüğüdür.

3. Misak-ı Milli dahilinde Türkiye kimsenin hakkına tecavüz etmediği gibi hiçbir ecnebinin Türk hakimiyetini inkâr etmesine razı değildir.

4. Düvel-i İtilâfiyeye haksız işgaline nihayet vcrerek hakka serfûrû etmelerini tavsiye ederiz.

5. Yunanlıların Anadolu'da ihdas ettiği vaziyetten dolayı akacak kanların mesuliyetinin şimdiye kadar olduğu gibi şimdiden sonra da musebbiblerine ait olacağını dünyaya bir kere daha tekrar ediyoruz.

6. Hakkımızı teslim etmeyenlerden müsellahan her türlü vesaite müracaat ederek hakkını istirdad edecek olan mücahidelerimizin bila kayd-u şart azmine çoluk çoğumuzla beraber kanununun son damlasını nezr ettik.

7. Mücahit hükümetimizin ve namus-ı milli uğrunda çalışan kahraman ordusunun son nefesimizi ve son kuvvete kadar emrine amade bulunduğumuzu tekrar eder muvaffakiyetler dileriz².

Varlık Gazetesi'nin okuyucularına duyurduğu ikinci miting ise 1 Nisan 1922 tarihinde II. İnönü Zaferi'nin birinci yıldönümü münasebetiyle yapılan mitingdir. Kars Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti, Belediye Heyeti, Halkı Uyandırma ve Teâlî Nisvân Cemiyetleri, mektep talebeleri, esnaf ve halkın iştirak ettiği miting Kars Belediye Reisi Cihangirzâde İbrahim Bey açmıştır. Mitingde Kars Mutasarrıfı Lisat Bey, Trabzon Valisi ve aynı zamanda Maarif Tetkik Heyeti Reisi sıfatı ile Kars'ta bulunan Hazım Bey, Sovyet Rusya, Azerbaycan ve Ermenistan'ın Kars Şehbenderleri de hazır bulunmuşlardır.

Kars Maarif Müdürü Muzaffer Bey, Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti üyelerinden Dava Vekili Ömer Kâmil Bey, köylüler adına Bekir Ağa ve Ardahanlı Veli Ağa'nın konuşma yaptığı bu mitingde, ayrıca Trabzon valisi ve Maarif Tetkik Heyeti Reisi olan Hazım Bey, Sovyet Rusya'nın Kars Şehbenderi Yoldaş Norman ve kadınlar adına Nebahat Hanım da birer konuşma yapmışlardır. Hazım Bey konuşmasında; İtilâf Devletleri Dışişleri Bakanlarının 26 Mart 1922 tarihli sulh tekliflerinin kesinlikle reddedilmesi gereğinden bahsetmiştir. Hazım Bey'den sonra söz alan Nebahat Hanım; Türk kadınının kucagındaki çocuğu geride bırakarak Misak-ı Milli'nin gerçekleşmesi için bu mücadeleye katıldığını belirtmiş ve bu mücadeleyi sonuna kadar yürüteceklerini ifade etmiştir. Sovyet Rusya'nın Kars Şehbenderi Yoldaş Norman ise şu konuşmayı yapmıştır: "Ben bugün arkadaşlar, Sovyet Rusya Hükümeti namına mücahit Türkiye ile Sovyet Rusya arasında olan en samimi bir muhâdeneti sizlere tekrar etmekle müftechirim. Arkadaşlar! Biz bugün Yunan Başkumandanlığı ve onunla beraber İtilâf Devletleri'nin sizlere teklif cylediği mütarekeyi red ve protesto etmekteyiz. Ya ölüm ya şeref diye bağırmanıza karşı ben de kalbimin en derin köşesinden pek büyük bir mescret duyup, Rusya Şuralar Cumhuriyeti'nin kuvvetini Türk milletine uzatıyorum. Misak-ı Millî'nizi ve istiklâlinizi ilk millet olarak Sovyet Rusya tasdik ettiğinden Rusya Hükümeti'nin daima sizinle beraber olduğuna emin olunuz. Her

² Varlık, 20 Mart 1922, Sayı:38.

vakit var kuvvetimizle Türkiye'ye yardım edeceğiz. Her vakit yardım etmekten çekinmeyeceğiz. Kendi azmi sayesinde Sevr Muahedesi'ni parçalayan Türk milleti, zâlimâne bir haksızlıkla işgal olunan memleketlerinizin güzel köşelerini de istirdâd edeceğinize biz eminiz, ki hayli zamandan beri hür ve müstakil yaşayan bir millet esaret zincirleri altına giremez. Biz eminiz ki Türk milleti yakın zamanda kendi yurduna yapılmış olan Yunan mikrobu söküp atacaktır.

Arkadaşlar! Sizin arkanızda sahihsizlerin sahibi olan Kızıldordu'nun mevcudiyetini unutmuyarak son nefesinize kadar düşmanlarınızla mücadele edin. Emin olunuz ki Kızıldordu memleketinizin düşman elinde kalmasına razı değil, Kızıldordu şark milletleri ordularıyla birlikte Bahr-i Muhit-i Şimâli'den Bahri Muhit-i Hindiyeye kadar zalim bir harbe karşı muhkem bir sed çekmiş ve garbin ilk tecavüzünde bütün kudretiyle muhafaza ve huyante azm etmiştir.

Yaşasın, azm-i milliyesi ile İtilâfın menhus olan siyasi bünyâdını tezelzül uğratan ya ölüm ya istiklal diye zâlim harbe karşı koyan kıyam eden ve Şark milletlerinin rehberi olan Türk Milleti. Yaşasın, kendi süngüsü ile Türklüğünü, Türklüğün varlığını bütün cihana gösteren ve en yakın bir zamanda kendi şerefli sulh şerâitini İtilâfa uzatan kahraman Türk ordusu. Yaşasın, cümle cihan işçi ve zahmetkeşlerinin kırmızı ittifakı³.

Konuşmalardan sonra mitinge katılanlar hükümet binasına giderek alınan kararları sunmuşlar ve Misak-ı Milli'nin gerçekleşmesi için ne lazımsa yapmağa şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da hazır olduklarını bildirmişlerdir.

Mitingde şu kararlar alınmıştır:

1. İnönü muzafferiyeti gününün yıldönümüne tesadüf eden bugün bütün Kars ahalisi binlerce vatandaşın tezahüratıyla toplandı.

2. Halk İnönü muzafferiyetini temin eden şehidlerin ruhlarını tevkir, gazilerimizin namlarını, mücahit hükümetimizin ömrünü tebci ederken bu kararlarını bütün cihana karşı ilan eder.

3. Bugüne kadar istiklalimizin ve kasd edilen hayatımızın müdâfaası için mal ve kanımızı nasıl feda etmiş isek bundan sonrada aynı fedakârlukla mucâhedeye her zaman ve her yerde hazır bulunduğumuzu bir defa daha tekrar ederiz.

4. Misak-ı Millîmizin dahilinde olan ülkelerimizde daima müstakil yaşamak hakkımızdır. Bu azmimizi kıracak hiçbir kuvvet tasavvur edemiyoruz.

5. Hukuk-ı Harbiyeye tebean mertçesine kabul etmiş olduğumuz insani şerâiti sù-i istümâl ile nâmertçesine ülkelerimize saldıran Yunanlılara Misak-ı Millîmiz hududları içinde hiçbir yer bir hak vermemekte azmimiz kat'idir.

6. Mondros Mütarekesi'yle insaniyet ve medeniyete inanarak hazır bulunduğumuz cihan sulhunde bizi boğmak ve öldürmek isteyen ve umum insaniyetin nefretine uğrayan Sevr Muahedesi'ni gücümüzle nasıl yırttı isek onu Türk kalbine sokulmuş neşterin kanıyla

³ Varlık, 10 Nisan 1922, Sayı:44

imza eden Ferit ve hempâlarının asil milletimizle bir alakası olmadığını bizimle münasebet tesis etmek isteyenlere ihtar ederiz.

7. Ne kadar mûrdar olduğu bizce malum olan insanîyet avcuları Yunanlıların kanı öz yurdumuzda bir kirdir. Buna binaen Yunanlıların büyüğünden küçüğüne kadar hepsinin tard ve imhaya kuvvetimizin mevcut olduğunu hakka boyun eğmeyenlere bu kudretimizi tasdik ettireceğimizi herkes teslim edecektir.

8. Bize uzanacak Misak-ı Millîmiz dahilindeki istiklal ve haklarımıza halel getirmeyecek medenî ve insani elleri kabulde tereddüd etmeyiz. Fakat hakkımızı ufak bile olsa ihlâl edecek herhangi müteceviz eli kırmak için Cenab-ı Hak'ın azametüne istinaden her vasıtaya başvuracağımızı mukaddesat-ı dîniyye ve milliyemiz üzerine burada tekrar yemin ettik.

9. Mondros Mütarekesi'nin aldatıcı mahiyetini zerre kadar teyid ve te'kid edecek kuvvet ve fikir milleti zerre kadar temsil edemeyeceğinden bunları katıyıcı tanımıyoruz.

10. Milli gayemizin istihşâli için azim ve imanuna ve kuvvetine emin olduğumuz ve tabii azasından bulunduğumuz muhterem ve mübeccel ordumuzun muzafferiyet ve selametini Cenab-ı Haktan dua ve ona selamlarımızı arz ederiz⁴.

⁴ Varlık, 3 Nisan 1922, Sayı:42

ABSTRACT

Turkish people who struggled under the leadership of Mustafa Kemal Paşa Allied Force made sacrifices for freedom. Turkish National Assembly constituted systematic army, struggled against enemy force in different front and produced political and diplomatic strategies in Turkey and in the world for freedom. Turkish national Assembly and also Turkish people carried on or spread propaganda by means of newspapers and ajans and held a mass meeting or demonstration Anadolu Ajans constituted by Mustafa Kemal Paşa and newspapers put pressure on in different part of Anatolia fulfilled an important function to announce the rightful struggle of Turkish people in the world's public opinion. By meam of these newspapers and meetings the justice of Turkish National Struggle and the injustice of Allied forces was announced in the world.

Turkish people also condemned and protested against the occupations by meetings in different hives and in different cities. These meeting and protestoes started after Mondros Armistice signed 30 October 1918 and continued along national struggle. The two of these meetings organized in Kars at 16 March 1922 and 1 April 1922. These meeting organized on the occasion of the second of occupation of İstanbul and the first year of II.İnönü Victory. These meetings was published in Varlık Newspaper. In these meetings the people of Kars protested against the occupations and announced to struggle until the save of Turkish country in the worlds public opinion.

KEY WORDS:

Freedom

Meeting

Public

Protest

Justice